

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**Факультет № 6
Кафедра соціології та психології**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з навчальної дисципліни «Психологія творчості»
вибіркових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.22 р. № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 26.08.2022 № 6

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.22 р № 8

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол від 17.08.2022 № 7

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат біологічних наук
Шахова О.Г.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О. М.;
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Жданова І.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни складена відповідно до освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти 053 Психологія (практична психологія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні питання творчої діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: соціальна психологія, загальна психологія, соціально-психологічний тренінг, вікова психологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

Тема 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.

Тема 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній та вітчизняній психології.

Тема 3. Творчий процес.

Тема 4. Творчі здібності (креативність).

Тема 5. Творча особистість (креатив).

Тема 6. Методи розвитку креативності.

Тема 7. Вікові особливості розвитку креативності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія творчості» є сформувати у студентів уявлення про основні уявлення про творчий процес та творчі здібності в сучасній психології.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Психологія творчості» є

- підготувати висококваліфікованого практичного психолога, інформованого щодо основних теорій творчості та видів творчої діяльності, а також методів психологічними діагностики та розвитку творчих здібностей.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати

- основні теоретичні поняття та положення дисципліни;
- методи науково-психологічного дослідження творчої діяльності;
- механізми творчої діяльності;
- індивідуально-психологічні ознаки творчої особистості;
- вікову динаміку розвитку творчих здібностей;
- психологічні чинники, що впливають на розвиток творчої особистості;
- структуру творчого процесу;
- методи розвитку окремих творчих здібностей.

вміти:

- вільно користуватися поняттями та категоріями, що розкривають

суть предмету;

- діагностувати творчі здібності;
- досліджувати продукти творчої діяльності;
- володіти технологіями, які сприяють розвитку творчих здібностей;
- керуватися професійно-етичними принципами психолога.

1.4. Форма підсумкового контролю - залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин/ 4 кредити ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-3	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
	СК-11	Здатність дотримуватися норм професійної етики.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.

Поняття про творчість. Психологічні складові творчості. Творчість як об'єкт дослідження. Методи психологічного дослідження творчості. Самозвіти творців. Біографічний метод. Моделюючий експеримент. Метод «креативного поля». Розв'язування творчих задач. Тестування. Аналіз продуктів діяльності. спостереження, самоспостереження, інтерв'ю, анкетування, метод експертної оцінки, констатуючий експеримент та ін.

Тема 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній та вітчизняній

психології.

Дослідження творчості в зарубіжній психології.

Психоаналітичні теорії творчості. Творчість як сублимація (З.Фройд). Творчість як прояв архетипів (К.Юнг).

Когнітивна теорія творчості Дж. Келлі. «Дивергентне мислення» як основа творчості (Дж.Гілфорд).

Погляд на творчість представників гуманістичної психології. Компенсаційна теорія творчості А. Адлера. Творчість як самоактуалізація особистості (А.Маслоу). Творчість в теорії К.Роджерса.

Творчість як «інвестування ідей» (Р.Стернберг). Компоненти творчої діяльності (Л.Терстоун).

Підходи до вивчення творчості у вітчизняній психології.

Творчість як особливий вид «економії думки» (О.П.Потебня). Творчість як сукупність рефлексів (В.М.Бехтерев). Концепція художньої творчості Л.С.Виготського. Засади наукової творчості (В.І.Вернадський). Концепція «креативного поля» Д.Б.Богоявленської. Творчість як взаємодія свідомості та несвідомого (О.Я.Пономарьов). Творчість як результат «когнітивної функціональної надлишковості» (В.М.Дружинін). Творчість як «головний чинник індивідуалізації» (В.А.Роменець).

Тема 3. Творчий процес.

Поняття про природу творчості. Види та рівні творчості. Проблема мотивації творчості. Роль у творчості емоцій та почуттів. Перетворювальна поведінка і творча діяльність особистості. Творчий акт (ознаки, схема, етапи).

Тема 4. Творчі здібності (креативність).

Творчі здібності (креативність). Поняття про творчий потенціал особистості. Структура творчого потенціалу. Творчий потенціал студента. Поняття про креативність як елемент творчого потенціалу особистості. Психологічні складові креативності. Креативність у структурі загальних здібностей. Креативність та навчальність. Креативність та інтелект. Особистості з різним співвідношенням креативності та інтелекту. Поняття про обдарованість та її види. Обдарованість та креативність. Геніальність.

Тема 5. Творча особистість (креатив).

Поняття про творчу особистість (креатива). Психологічні властивості креативів. Творча особистість і «европатології». Психологічні проблеми креативів.

Тема 6. Методи розвитку креативності.

Основні психологічні підходи до проблеми розвитку творчих здібностей. Метод розв'язування творчих задач. Метод «мозкової атаки» та його види. Метод розвиваючих ігор. Метод формуючого експерименту. Сучасні технології розвитку креативності.

Тема 7. Вікові особливості розвитку креативності.

Психологічний механізм розвитку креативності.

Успадковане і набуте у творчих здібностях. Поняття про механізм розвитку творчих здібностей (креативності). Чинники, що сприяють та

заважають розвитку креативності. Проблема штучного стимулювання креативності. Креативність у дошкільному і шкільному віці. Родинні чинники розвитку креативності. Принципи розвитку творчих схильностей дитини у родині. Розвиток креативності у навчальному процесі школи. Види і методи навчання, які сприяють розвитку креативності. Поняття про обдаровану дитину. Структура обдарованості. Особливості творчої обдарованості у дитинстві. Критерії визначення творчо обдарованої дитини. Психологічні проблеми творчо обдарованих дітей. Труднощі у розвитку творчого потенціалу обдарованої дитини. Проблема «вундеркіндів».

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Гріффітс К., Кості М. Посібник із креативного мислення. Вид. Фабула, 2020. 288 с.
2. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
3. Ткаченко Л.И. Креативність і творчість: сучасний контент Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2014. № 9-10 (28-29). С. 32-35.
4. Черножук Ю.Г. Психологія творчості. Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д.Ушинського. 2010. 182 с.
5. Kaufman, J.C., Kaufman, S.B., & Plucker, J.A. (2013). Contemporary theories of intelligence. In J. Reisberg (Ed.), *The Oxford Handbook of Cognitive Psychology* (pp. 811-822). New York, NY: Oxford University Press
6. Kaufman, James C.; Sternberg, Robert J., eds. (2019). *The Cambridge Handbook of Creativity* (Cambridge Handbooks in Psychology) (2nd ed.). Cambridge University Press. ISBN 978-1316638545.

Допоміжна:

7. Каракатсаніс Т. В. Сутність креативності особистості у сучасній європейській педагогічній теорії. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2013. № 19. С. 24–28.
8. Моляко В.О. Психологія творчості та обдарованості: нові рубежі теорії і практики. Обдарована дитина. 2007. № 7. С. 2 – 3.
9. Beaty, Roger E.; Benedek, Mathias; Silvia, Paul J.; Schacter, Daniel L. (2016). "Creative Cognition and Brain Network Dynamics". *Trends in Cognitive Sciences*. 20 (2): 87–95. doi:10.1016/j.tics.2015.10.004.
10. Byrge, C.; Hanson. S. (2009). "The creative platform: A new paradigm for teaching creativity". *Problems of Education in the 21st Century*. 18: 33–50.
11. Cho, S. H.; Nijenhuis, J. T.; van Vianen, N. E. M.; Kim, H.-B.; Lee, K. H. (2010). "The relationship between diverse components of intelligence and

creativity". Journal of Creative Behavior. 44 (2): 125–137. doi:10.1002/j.2162-6057.2010.tb01329.x

12. Dimkov, Petar Radoev (2018). "The Genius of Creativity and the Creativity of Genius: The Neuro-Dynamics of Creativity in Karl Jaspers and Sigmund Freud". Journal of Genius and Eminence. 3 : 83–92.

13. Harvey, S (2014). "Creative synthesis: Exploring the process of extraordinary group creativity". Academy of Management Review. 39 (3): 324–343. doi:10.5465/amr.2012.0224

14. OECD/Eurostat (2018). Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation (4th ed.). Paris/Luxembourg: OECD/Eurostat. p. 44.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

15. Креативність – головна якість людини в 21 столітті. URL: <https://creativecountry.org/aboutcreate/> (дата звернення: 07.03.2021).

16. Creativity Research Journal
<https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=13452&tip=sid>

17. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts
<https://www.apa.org/pubs/journals/aca/index>

18. Thinking Skills and Creativity
<https://www.journals.elsevier.com/thinking-skills-and-creativity>

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

1. Поняття про творчість. Творчість як об'єкт дослідження.
2. Методи психологічного дослідження творчості (загальна характеристика).
3. Уявлення про творчість в концепціях вітчизняних психологів.
4. Психоаналітичні теорії творчості. Творчість як сублімація (З.Фройд). Творчість як прояв архетипів (К.Юнг).
5. Когнітивний підхід до дослідження творчості. Когнітивна теорія творчості Дж. Келлі. «Дивергентне мислення» як основа творчості (Дж.Гілфорд).
6. Погляд на творчість представників гуманістичної психології. Компенсаційна теорія творчості А. Адлера.
7. Творчість як самоактуалізація особистості (А.Маслоу). Творчість в теорії К.Роджерса.
8. Творчість як «інвестування ідей» (Р.Стернберг).
9. Компоненти і умови творчої діяльності (Л.Терстоун).
10. Проблема «генія і божевілья» (Ч.Ломброзо)
11. Поняття про природу творчості.
12. Види та рівні творчості.
13. Проблема мотивації творчості. Роль у творчості емоцій та почуттів.
14. Поняття про творчий потенціал особистості. Структура творчого потенціалу особистості.
15. Творчий потенціал студентів і засоби його розвитку.

16. Поняття про креативність. Психологічні складові креативності.
17. Креативність та навчальність.
18. Креативність та інтелект. Особистості з різним співвідношенням креативності та інтелекту.
19. Поняття про обдарованість та її види. Обдарованість та креативність.
20. Основні психологічні підходи до проблеми розвитку творчих здібностей.
21. Методи розвитку творчих здібностей (загальна характеристика).
22. Метод розв'язування творчих задач.
23. Метод мозкової атаки та його варіанти.
24. Метод розвиваючих ігор.
25. Метод формуючого експерименту.
26. Поняття про творчу особистість. Психологічні особливості креативів.
27. Творча особистість і «европатології». Психологічні проблеми творців.
28. Успадковане і набуте у творчих здібностях.
29. Поняття про механізм розвитку творчих здібностей.
30. Чинники, що сприяють та заважають розвитку креативності.
31. Креативність у дошкільному та шкільному віці. Проблема штучного стимулювання креативності.
32. Родинні чинники розвитку креативності.
33. Принципи розвитку творчих схильностей дитини у родині.
34. Поняття про обдаровану дитину. Критерії визначення творчо обдарованих дітей. Структура обдарованості.
35. Психологічні проблеми творчо обдарованих дітей. Проблема «вундеркіндів».